

Noot van de auteur

De illustraties bij de tekst van dit boek zijn foto's van stilte. Spencer Ostrander is twee jaar lang het hele land door gereisd om foto's te maken van locaties waar in de afgelopen jaren meer dan dertig schietpartijen hebben plaatsgevonden. De foto's vallen op doordat er nergens mensen op staan en ook nergens een vuurwapen of zelfs maar de suggestie van een vuurwapen is te bekennen. Het zijn portretten van gebouwen, vaak kille, lelijke gebouwen in een non-descript, neutraal Amerikaans landschap, vergeten bouwsels waar gruwelijke moordpartijen zijn gepleegd door mannen met geweren en handvuurwapens, moordpartijen die het land korte tijd hebben geschokt, en daarna weer in vergetelheid zijn geraakt, tot Ostrander met zijn camera verscheen en ze tot grafmonumenten maakte van ons collectieve verdriet.

I

Ik heb nooit een vuurwapen in bezit gehad. Geen echt vuurwapen althans, maar twee of drie jaar nadat ik de luiers was ontgroeid heb ik wel degelijk rondgelopen met een op mijn heup bungelende revolver. Ik was een cowboy uit Texas, al woonde ik in een voorstad van Newark, New Jersey, want in die tijd, begin jaren vijftig, was het Wilde Westen overal en was menige Amerikaanse jongen de trotse bezitter van een cowboyhoed en een goedkoop speelgoedpistool gestoken in een holster van nepleer. Soms werd er een rolletje klappers voor de hamer gelegd om de knal van een echt schot na te bootsen als we mikten, schoten en zo weer een nieuwe schurk naar de eeuwige jachtvelden hielpen. Maar meestal was het voldoende om bij het overhalen van de trekker alleen maar ‘Pang, pang, je bent dood!’ te roepen.

De bron van al die fantasieën was de televisie, een nieuw fenomeen dat precies rond de tijd van mijn geboorte (1947) grote aantallen mensen begon te bereiken, en omdat mijn vader toevallig een winkel in elektrische apparaten had en ook wat televisiemerken verkocht, mocht ik het voorrecht smaken als een van de eerste mensen op aarde vanaf mijn

geboorte met een televisie te zijn opgegroeid. *Hopalong Cassidy* en *The Lone Ranger* waren de twee programma's die me het best zijn bijgebleven, maar de middagprogrammering in mijn voorschoolse jaren betekende ook een dagelijks bombardement van B-westerns uit de jaren dertig en begin jaren veertig, vooral die met de knappe, atletische Buster Crabbe en zijn oude makker Al St. John. Alles aan die films en tv-programma's was onzin, maar als drie-, vier- en vijfjarige was ik nog te jong om dat te begrijpen en was een scherp in mannen met witte en zwarte hoeden verdeelde wereld perfect geschikt voor de beperkte vermogens van mijn jonge, primitieve geest. Mijn helden waren brave borsten, die niet snel boos werden, weinig zeiden en zich in het bijzijn van vrouwen schuchter gedroegen, maar ze wisten goed van kwaad te onderscheiden, en konden elke schurk neerslaan of -schieten zodra ergens een ranch, een veestapel of de veiligheid van het stadje in het geding was.

Iedereen droeg een pistool in die tijd, de helden zowel als de boeven, maar alleen dat van de held was een instrument van rechtvaardigheid en gerechtigheid, en omdat ik mezelf niet als boef maar als held zag, was het om mijn middel gespte speelgoedpistool een teken van mijn eigen goedheid en deugzaamheid, een tastbaar bewijs van mijn idealistische, schijnmannelijkheid. Zonder dat pistool zou ik geen held maar gewoon een kind zijn geweest.

Ik had in die tijd dolgraag een paard willen hebben, maar

het kwam niet één keer in me op om een echt pistool te willen of er zelfs maar mee te willen schieten. Toen de gelegenheid zich ten slotte voordeed was ik negen of tien en mijn kinderlijke droomwereld van televisiecowboys allang ontgroeid. Nu was ik een sportman, met een bijzondere voorliefde voor honkbal, maar lezen deed ik ook graag en ik schreef zo nu en dan ook nog erbarmelijke gedichten. Ik was een jongen die zich moeizaam voortbewoog over het kronkelpad naar een grotere jongen worden. Die zomer stuurden mijn ouders me naar een zomerkamp in New Hampshire, waar niet alleen aan honkbal, maar tevens aan zwemmen, kanoën, tennis, boogschieten en paardrijden werd gedaan, en ook een paar keer per week geoefend werd op de schietbaan, waar ik tot mijn grote vreugde voor het eerst instructie kreeg hoe ik een .22-geweer moest hanteren en kogels in een papieren schijf mocht jagen die op vijftwintig of vijftig meter afstand op een muur was bevestigd (de precieze afstand ben ik vergeten, maar het leek me toentertijd precies goed: niet te ver en niet te dichtbij). De man die ons instructie gaf wist waar hij het over had, en ik zie nog levendig voor me hoe hij me het geweer vast leerde houden. Hoe ik bij het richten langs de korrel op het uiteinde van de loop moest kijken, hoe ik op de juiste manier moest ademhalen als ik ging schieten, en hoe ik met een langzame, vloeiende beweging de trekker moest overhalen om de kogel door de loop naar buiten te stuwen. Mijn gezichtsvermogen was toen nog haarscherp en

ik leerde snel, eerst vanuit liggende positie, waarin ik met de beschikbare vijf schoten ooit zevenenveertig uit vijftig scoorde, en daarna vanuit zittende positie, wat weer een heel nieuwe serie technieken omvatte, maar net toen ik aan de geknieelde positie toe was, bleek de zomer voorbij, en daarmee ook mijn carrière als scherpschutter. Mijn ouders besloten dat het kamp te ver weg was en stuurden me de zomer daarop naar een ander kamp amper half zo ver weg, waar geweeschieten niet op het programma stond. Een lichte teleurstelling misschien, maar verder was het tweede kamp in alle andere opzichten een stuk leuker, en ik stond er dan ook niet lang bij stil. Toch herinner ik me ruim zestig jaar later nog hoe heerlijk het voelde om precies in de roos te schieten, wat een voldoening het gaf, een gevoel vergelijkbaar met wat ik ervoer als ik vanuit mijn positie als korte stop naar voren stapte om een aangooi uit het linksveld te vangen, snel om mijn as draaide om de bal naar de catcher te gooien terwijl een honkloper het derde honk rondend op de thuisplaat afstormde. Een gevoel van verbinding tussen mijzelf en iemand of iets ver van mij vandaan, een bal werpen of een schot afvuren omwille van een vooraf bepaald doel – een punt door een run over de thuisplaat voorkomen, een hoge score op de schietbaan behalen – het bracht een gloeiend besef van voldoening en verdienste teweeg. De verbinding, daar ging het om, en of die verbinding nu door een bal of een kogel tot stand kwam, het gevoel bleef hetzelfde.

De volgende gelegenheid om een wapen af te vuren werd me geboden toen ik een jaar of veertien, vijftien was. Mijn liefde voor sport beperkte zich toen al niet meer tot honkbal, ik had inmiddels ook football en basketbal ontdekt, en of ik nu op een groot of een klein veld speelde, de verbinding met iemand of iets ver van mij vandaan bleef nog steeds het meest inspirerende onderdeel van het spel – een raak sprongschot van vijf of zes meter afstand, of, in mijn rol als quarterback, een pass over veertig meter recht in de armen van mijn sprintende ploeggenoot om terreinwinst te boeken of een touchdown te scoren. Een van mijn beste vrienden in die jaren kwam uit een rijke familie, en niet lang nadat zijn vader een hobbyboerderij in Sussex County had gekocht werd ik half november uitgenodigd om een zaterdag of zondag te komen logeren. Het grootste deel van dat bezoek is me inmiddels ontschoten, maar wat me nog wel is bijgebleven, ook nooit is vergeten, zijn die paar uurtjes dat we kleiduiven mochten schieten in die kille landelijke omgeving vol kale takken en door de lucht buitelende, krassende kraaien. Geen .22-geweer dit keer, maar een dubbelloops jachtgeweer, een zwaarder, imposanter wapen met een krachtige terugslag, en ook schoot ik niet meer op een op een muur bevestigde papieren schijf, maar op een door de lucht vliegend voorwerp – een ronde zwarte schijf, ofwel een kleidui, die door een apparaat werd gelanceerd en de lucht in geschoten. En terwijl ik op dat zwarte, door de grijze hemel suizende geval

mikte, besepte ik dat ik snel moest handelen want dat die schijf anders weer op de grond zou neerkomen voor ik de kans had gehad om te schieten. Vreemd genoeg leek het me niet zo moeilijk, en ik wist al bij de eerste poging de snelheid en de baan van de schijf goed in te schatten en precies te weten hoe ver voor het doelwit ik moest mikken, zodat het hagelpatroon nadat het was afgeschoten precies op de door de lucht suizende schijf zou botsen. Mijn eerste schot was een voltreffer. De schijf spatte midden in de lucht uit elkaar en viel in duizend stukjes op de grond, en daarna, enkele ogenblikken later, toen de tweede kleiduif werd gelanceerd, herhaalde ik hetzelfde kunststukje nog een keer met mijn tweede schot. Beginnersgeluk misschien, maar ik voelde me vreemd zelfverzekerd, en terwijl ik stond te wachten tot mijn vriend en zijn vader beurtelings hadden geschoten, zei ik tegen mezelf dat het iets te maken moest hebben gehad met alle ballen die ik de afgelopen twee, drie jaar bij het football had gegooid. En tegelijk begreep ik, hoe leuk ik het schieten op niet-bewegende doelen in New Hampshire ook had gevonden, dat deze vorm van schieten me veel meer voldoening gaf. Allereerst omdat het moeilijker was, maar ook omdat het veel leuker was om een kleiduif aan flarden te schieten dan een gat in een stuk papier te maken. De rest van de middag miste ik niet één keer meer.

Omdat ik zo'n natuurlijke aanleg voor deze nieuwe sport bleek te hebben, is het een beetje raadselachtig dat ik er niet

verder in ben gegaan. Ook in New Jersey had ik beslist een schietvereniging kunnen vinden waar ik er zo lang als ik wilde een of twee keer per week mee door had kunnen gaan, maar ondanks het plezier dat ik er die dag op de boerderij aan beleefd had hield ik het domweg voor gezien. Nog raadselachtiger is het dat ik in al die jaren daarna nooit meer een buks of jachtgeweer in mijn handen heb gehad.

Bij gebrek aan een betere verklaring vermoed ik dat mijn onverschilligheid ten aanzien van wapens voortkwam uit het feit dat er nergens in mijn achtergrond iets was te vinden dat voor een bepaalde affiniteit met wapens had kunnen zorgen. Noch mijn vader, noch mijn moeder, noch iemand anders in onze uitgebreide familie had ooit een wapen in bezit gehad, en niemand had ook maar iets met de jacht op vogels en dieren, of sportschieten, had het ook nooit over de aanschaf van een pistool of geweer om het gezin te beschermen tegen criminele indringers. Hetzelfde gold voor mijn vrienden en hun ouders, en al stonden de kranten in de jaren vijftig vol met verhalen over gangstermoorden, ik kan me niet één geval herinneren waarbij iemand in mijn woonplaats over wapens begon. Al joegen jongens die buiten de stad woonden samen met hun vaders op wild, bevochten jongens uit de grote stad elkaar met zelfgemaakte pistolen, zodat ze zich met het etiket 'jeugddelinquent' mochten tooien, in mijn voornamelijk rustige wereld van de voorstad, waarin zeker ook de nodige delinquenten rondliepen, waren wapens niet

aan de orde. Zelfs niet in de jaren dat er wekelijks zo'n twintig, dertig westerns op de televisie waren en Hollywood aan de lopende band tientallen Technicolor-films over het Wilde Westen produceerde. Tel daar de vele gangsterfilms bij op, de televisieprogramma's die ook in de jaren vijftig en begin zestig werden gemaakt, en de miljoenen grote en kleine schermen van de ene kant van Amerika tot aan de andere werden overspoeld met beelden van vuurwapengeweld. Ik genoot er net zo van als iedereen, maar ondanks al die beelden van vuurgevechten, hinderlagen en dodelijk gewond ter aarde stortende mannen, hadden ze nauwelijks uitwerking op me. De wapens waren niet meer dan rekwisieten in zorgvuldig geësceneerde cinematografische producties, en het bloed dat uit al die gewonde mannen stroomde was rode verf of, in het geval van in zwart-wit gedraaide films, Hershey's chocoladestroop. Mijn gedroomde leven als Texaanse cowboy was jaren eerder al afgesloten, en gebaseerd geweest op wat ik aan twintigste-eeuwse equivalenten van de wetteloosheid had gezien. En ik besepte heus wel dat ik niet van plan was om op te groeien tot gangster, bankrover, of – ja, stel je voor – FBI-agent.

Was ik in een ander milieu opgegroeid, dan was de kans groot geweest dat ik vuurwapens als een integraal onderdeel van mijn leven had gezien. Dat is voor tientallen miljoenen Amerikanen in dit land ook het geval, en als ik ergens anders was opgegroeid, met andere ouders in een andersoor-

tige buurt, en als ik door mijn vader was aangemoedigd om schieten als een fundamentele mannelijke vaardigheid te beschouwen, dan zou een jongen met mijn aangeboren scherpschutterstalent zijn voorbeeld vast ook enthousiast hebben nagevolgd. Maar zo iemand was mijn vader niet, en ik daardoor ook niet zo'n jongen. Bovendien was er nog iets wat ik niet wist, iets essentieels dat gedurende mijn hele jeugd tot in mijn vroege volwassenheid begraven gebleven was, en toen dat eenmaal naar boven was gehaald, begreep ik ten slotte hoezeer mijn vader wapens moest hebben verfoeid, en hoezeer zijn leven was getekend door het geweld van vuurwapens waarmee echte kogels in echte mensen worden geschoten.

Al vanaf het begin van mijn bewuste bestaan wist ik dat mijn grootvader van vaderskant was overleden toen mijn vader nog klein was. Ik had twee grootmoeders maar slechts één grootvader, en de schim van die ontbrekende persoon zweefde vaak voor mijn ogen, en liet me er vervolgens over speculeren wie die man geweest was en hoe hij eruit had gezien, omdat er bij ons thuis nergens foto's van hem te vinden waren. Zoals ik het me herinner heb ik mijn vader op drie verschillende momenten vroeg in mijn jeugd gevraagd hoe zijn vader was overleden. Het duurde altijd even voor hij antwoord gaf, en elke keer dat hij me het verhaal vertelde was het weer anders dan de keer daarvoor. De eerste keer dat ik het vroeg had hij verteld dat zijn vader op het dak van een

hoog gebouw bezig was geweest en was overleden doordat hij op de rand was uitgegleden en naar beneden was gevallen. De tweede keer dat hij was omgekomen bij een jachtongeval. De derde keer dat hij als soldaat in de Eerste Wereldoorlog was gesneuveld. Ik was hooguit een jaar of zes, zeven, maar al wel oud genoeg om te weten dat iemand maar één keer doodgaat, en niet drie keer. Maar om redenen die ik nog niet helemaal begrijp, drong ik er bij mijn vader nooit op aan om de tegenstrijdigheden in zijn verhalen te verklaren. Het zou kunnen dat ik doordat hij zo'n afstandelijke, zwijgzame man was al geleerd had de afstand tussen ons te eerbiedigen en braaf aan de andere kant van de muur te blijven die hij om zich heen had opgetrokken. Door die muur heen breken en hem er in feite van beschuldigen dat hij loog, behoorde dan ook niet tot de mogelijkheden. Ik herinner me nog vaag dat ik naar mijn moeder ging om haar naar de drie verschillende verhalen te vragen die mijn vader had verteld, maar haar antwoord was voor mij al even raadselachtig. 'Hij was nog zo jong toen,' zei ze, 'hij weet waarschijnlijk niet eens hoe het is gegaan.' Maar ook dat klonk niet geloofwaardig. Mijn vader was de jongste van vijf kinderen, en een van zijn oudere broers of zussen had het hem vast en zeker verteld, ook al had zijn moeder het er niet over willen hebben. Als de op twee na jongste van negen neefjes en nichtjes vroeg ik uiteindelijk aan de vier of vijf oudsten of ze ooit iets over de dood van onze grootvader te horen hadden gekregen, maar ze be-

weerden allemaal hetzelfde soort ontwijkende antwoorden op hun vragen te hebben gehad als ik. De vier gebroeders Auster en hun zus hadden ervoor gekozen de waarheid voor hun kinderen verborgen te houden, en geen enkel lid van de jongste generatie had dan ook nog de hoop ooit het mysterie te ontraadselen van wat onze grootvader was overkomen, onze grootvader die al zo lang voordat er ook maar iemand van ons was geboren was overleden.

Er gingen jaren voorbij zonder dat er op enig front ook maar iets van vooruitgang geboekt werd, en toen, door een volkomen onwaarschijnlijk toeval dat elk rationeel idee over hoe het in de wereld zou moeten toegaan op losse schroeven zette, bleek een van die oudste nichten in 1970 op een trans-Atlantische vlucht toevallig naast een onbekende te zitten die in Kenosha, Wisconsin was opgegroeid en daar nog steeds woonde, hetzelfde stadje waar onze vaders met hun ouders in en tijdens de Eerste Wereldoorlog hadden gewoond. En die onthulde het geheim dat de afgelopen vijftig jaar verborgen was gebleven. Om wie mijn vader was, en om wie ik inmiddels was geworden, heb ik er de rest van zijn leven nooit een woord over tegen hem gezegd, een leven dat erna nog bijna negen jaar heeft geduurd. Ik wist wat hij wist, maar dat kwam hij nooit te weten. Wat zijn beweegredenen ook geweest waren, hij had me toen ik jong was beschermd met zijn zwijgen, en ik wilde voor hem hetzelfde doen nu hij oud was.

De waarheid komt hierop neer: op 23 januari 1919, twee

maanden na het einde van de Eerste Wereldoorlog, aan het begin van de derde golf van de Spaanse griep-pandemie die het jaar daarvoor was uitgebroken, en precies een week na de ratificatie van het Achttiende Amendement op de grondwet, die de productie, het transport en de verkoop van sterkedrank in de Verenigde Staten verbood, had mijn grootmoeder mijn grootvader doodgeschoten. Hun huwelijk was al een jaar of twee eerder op de klippen gelopen, en mijn grootvader was verkast naar Chicago, waar hij nu met een andere vrouw leefde. Maar op die donderdagavond in 1919 was hij weer naar Kenosha gekomen om zijn kinderen wat cadeautjes te brengen, en terwijl hij hun daar een bezoek bracht, een bezoek dat naar hij stellig meende niet lang zou duren, vroeg mijn grootmoeder hem een kapotte lichtsakelaar in de keuken te repareren. De stroom werd uitgeschakeld en terwijl de op een na jongste Auster-telg hem in het donker bijlichtte met een kaars, liep mijn grootmoeder naar boven om de allerjongste (mijn vader) in te stoppen en het pistool te pakken dat ze onder het bedje van de jongen had verstopt, waarna ze weer naar beneden ging, de keuken in liep en verschillende kogels op haar ex-man afvuurde, waarvan er twee zijn lichaam binnendrongen, een in zijn heup en de andere in zijn nek, het schot dat hem vermoedelijk fataal werd. De kranten in Kenosha gaven als zijn leeftijd zesendertig, al vermoed ik dat hij enkele jaren ouder kan zijn geweest. Mijn vader was zesenhalf en mijn oom, de jongen die de kaars had vastgehouden

en getuige was geweest van de moord, negen.

Er volgde vanzelfsprekend een proces, en nadat mijn grootmoeder onverwacht van rechtsvervolging was ontslagen op grond van tijdelijke ontoerekeningsvatbaarheid, was ze met haar vijf kinderen vanuit Wisconsin naar het oosten getrokken om uiteindelijk in Newark, New Jersey neer te strijken, waar mijn vader opgroeide in een ontwricht gezin, met aan het hoofd een heetgebakerde, vaak verwarde matriarch die haar kinderen drilde om met geen woord te reppen, niet onder elkaar en ook niet tegen iemand anders, over wat er in Kenosha gebeurd was. De inkomsten waren karig, het dagelijks leven was een worsteling, en hoewel de vier jongens na schooltijd allemaal een baantje hadden, was het betalen van de huur vaak een probleem, wat betekende dat ze verschillende keren per jaar moesten verhuizen om aan boze huisbazen te ontsnappen, wat op zijn beurt weer betekende dat de jongens telkens van school moesten wisselen als ze weer eens in een andere buurt terecht waren gekomen. Zoveel vriendschappen verstoord, zoveel potentiële banden verbroken, waardoor ze uiteindelijk alleen nog op elkaar konden vertrouwen. Het was niet de beschaafde armoede van een gezin dat het iets minder had gekregen, maar de rauwe armoede van een gezin dat vrijwel aan de grond was komen te zitten, met alle bijkomende spanningen, angsten en paniekgevoelens die uit het altijd te weinig hebben voortvloeiden.

Het pistool had dat allemaal veroorzaakt, en niet alleen

dat de kinderen geen vader meer hadden, ze leefden ook in het besef dat hun moeder hem vermoord had. Toch hielden ze van haar – koppig en fel, en hoe gestoord ze soms ook kon zijn en hoe grillig ze hen ook behandelde, toch bleven ze standvastig in hun onvoorwaardelijke liefde.

Als we het in dit land over schietpartijen hebben, dan gaan onze gedachten stevast uit naar de doden en hebben we het zelden of nooit over de gewonden, degenen die de kogelregen overleven en hun bestaan voortzetten, niet zelden met een gruwelijk blijvend letsel: een verbrijzelde elleboog die een arm nutteloos maakt, een verbrijzelde knieschijf die normaal lopen reduceert tot een pijnlijk gestrompel, of een stukgeschoten gezicht dat met plastische chirurgie en een kaakprothese weer een beetje toonbaar is gemaakt. Dan zijn er ook nog de slachtoffers die zelf nooit door kogels getroffen zijn, maar verder moeten met de innerlijke wond van het verlies – een verminkte zus, een broer met hersenletsel, een vader die er niet meer is. En als je vader er niet meer is omdat je moeder hem heeft doodgeschoten, en als je desondanks van je moeder blijft houden, dan zul je vrijwel zeker geleidelijk aan accepteren dat je in een staat van totale ontredde-ning verder moet leven, en zul je op een bepaalde manier volledig dichtklappen.

De drie oudste kinderen, die ten tijde van de moord al grotendeels waren gevormd, hadden het makkelijker om zich aan hun nieuwe werkelijkheid aan te passen dan de jongste

twee, mijn vader van zesenhalf en mijn oom van negen. De jongen die getuige was geweest van de moord groeide op tot een succesvol maar gekweld mens, dat zomaar in enorme razernij kon ontsteken, met angstaanjagend geschreeuw, getier en onbeheersbare woede, die soms orkaankracht kreeg en complete muren, huizen en zelfs steden op hun grondvesten kon laten trillen. Wat mijn uitermate ingetogen vader betreft, die deed heel erg zijn best om van zijn werkplaats waar hij radio's repareerde een volwassen zaak voor elektrische apparaten te maken, maar hij bleef een weinig daadkrachtige vrijgezel die tot zijn drieëndertigste nog bij zijn moeder woonde. Hij trouwde in 1946 met mijn eenentwintigjarige moeder, een vrouw die hij volgens zeggen op handen droeg maar niet kon liefhebben, omdat hij een eenzaam, beschadigd mens was geworden dat vanbinnen zo verduisterd was dat hij op grote afstand van zichzelf en anderen leefde, en daardoor in feite ongeschikt was voor het huwelijk. En dus gingen mijn ouders uiteindelijk uit elkaar, en steeds als ik aan mijn vaders in wezen goede karakter denk, en aan wat hij had kunnen worden als hij onder andere omstandigheden was opgegroeid, dan denk ik ook aan het pistool dat mijn grootvader heeft gedood – want datzelfde pistool heeft ook mijn vaders leven kapotgemaakt.